

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Luister naar
07:12

Reportage

Moderne landbouw is funest voor biodiversiteit. Maar niet in de Ooijpolder, daar fladderen de vlinders af en aan

Biodiversiteit in de polder Meidoornhagen en poeltjes verrijken de natuur op het platteland, en onderdrukken insectenplagen. „Een groot succes.”

✍ Marcel aan de Brugh ⏰ 8 december 2022 ⏳ Leestijd 4 minuten

De wetenschappers in een weidegebied, voor onderzoek naar biodiversiteit bij het aanleggen van heggen en wildstroken.

Foto Flip Franssen

Terwijl overheden deze weken in Montreal vergaderen over een betere bescherming van de biodiversiteit, laten hoogleraar plant-ecologie Hans de Kroon en promovendus Robin Lexmond zien wat er de afgelopen vijftien jaar al is bereikt op het platteland van de Ooijpolder, vlakbij Nijmegen. Hoe er weer vlinders af en aan fladderen. Hoe er orchideeën zijn gaan bloeien.

Lees ook:

De snelheid waarmee dieren en planten uitsterven, was in tien miljoen jaar niet zo hoog

„Maar dit is wel zo'n beetje de slechtste dag om dat te laten zien”, zegt De Kroon. Op deze maandagochtend, laat in de herfst, is het grijs, grauw en miezerig. Net als Lexmond grappend zegt dat de biodiversiteit „nu ver te zoeken is”, landt er een winterkoninkje in een struik vlakbij, en hupst van tak tot tak.

De moderne, grootschalige landbouw is een van de grote veroorzakers van de achteruitgang in biodiversiteit. In de tropen wordt regenwoud gekapt en omgezet in landbouwgrond, vooral weilanden voor vee, of akkers om veevoer op te verbouwen. In Europa heeft de biodiversiteit na de Tweede Wereldoorlog vooral te lijden gehad van de intensivering van de landbouw: de opkomst van uitgestrekte monocultures met hoge input van (kunst)mest en bestrijdingsmiddelen. Volgens inventarisaties van het Planbureau voor de Leefomgeving is in Nederland de neergaande trend van de biodiversiteit in natuurgebieden gemiddeld genomen inmiddels tot stilstand gekomen. Op het platteland zet de daling echter nog steeds door.

Maar niet in de Ooijpolder. Veel boeren hebben hier zo'n vijftien jaar geleden contracten getekend om stukjes van hun land vrij te maken voor zogeheten landschapselementen. We passeren ze tijdens de wandeling tussen de weilanden en akkers door. Rijtjes knotwilgen, meidoornhagen, kruidenrijke stroken langs de akkers, poeltjes, verflauwde oeverhellingen. In ruil krijgen de boeren langjarige compensatie - voor onderhoud en gederfde inkomsten. „Vooral die gegarandeerde compensatie voor 30 jaar is heel belangrijk”, zegt De Kroon. In de verte strijkt een zilverreiger neer in een plas.

Icarusblauwtje

Terwijl we langs een rijtje knotwilgen komen, en koolmezen ons kwetterend achtervolgen, somt Lexmond enthousiast op welke soorten vlinders ze afgelopen zomer al heeft gezien in de omgeving. „Icarusblauwtjes, dikkopjes, bruine zandoogjes, klein geaderde witjes, en ook speciaalere soorten als bruin blauwtje en oranje lutzernevlijnder.”

De Kroon coördineert een vorig jaar gestart project dat onderzoekt hoe de biodiversiteit op het platteland te herstellen is. Via de Nationale Wetenschapsagenda van NWO is er ruim 4 miljoen euro voor beschikbaar gesteld. Het project zal vijf jaar duren, vertelt hij. Behalve in de Ooijpolder loopt het onderzoek ook in de West-Nederlandse bollenstreek en in het veenweidegebied van de Alblasserwaard. „Hé kijk”, zegt Lexmond. Ze wijst naar een akker met maïsstoppels. Er schiet een haas weg.

Hans de Kroon en Robin Lexmond laten zien wat er de afgelopen vijftien jaar al is bereikt op het platteland van de Ooijpolder.

Foto Flip Franssen

Het project dat De Kroon coördineert heeft een link met het in 2018 opgezette Deltaplan Biodiversiteitsherstel, een samenwerkingsverband van natuurorganisaties, boeren, overheden, bedrijven en kennisinstellingen. Afgelopen september overhandigden zij aan minister Van der Wal (VVD, Natuur en Stikstof) [een plan om in de komende 30 jaar](#) 10 procent van het platteland in te richten met landschapselementen. Tot 2030 is er 7,5 miljard euro aan langjarige vergoedingen voor nodig.

Voor dit plan hebben Wageningse onderzoekers het nut en effect van landschapselementen in kaart gebracht. Er zijn verschillende functies onderzocht, vertelt Irene Bouwma aan de telefoon. Het vastleggen van CO₂, een betere beheersing van insectenplagen in de gewassen, waterinfiltratie, luchtuivering. „Vooral die eerste twee functies springen er duidelijk uit”, zegt Bouwma. Dat is eigenlijk ook logisch. „Een rijtje knotwilgen legt meer CO₂ vast dan een prikkeldraad.” En al die landschapselementen geven allerlei soorten extra leefgebied, bescherming en voeding, zegt ze. „Vanuit die meidoornhagen of kruidenrijke stroken trekken ze ook de gewassen in, en onderdrukken daar plagen.”

Veldleeuwerik

Voor de Ooijpolder is [in 2014 een eerste analyse gemaakt](#) van de veranderingen in biodiversiteit, door Stichting Bargerveen. Ecoloog Marijn Nijssen schreef mee aan het rapport. Hij vertelt dat ze een vergelijk maakten tussen gebieden waar bewust landschapselementen zijn aangelegd, en gebieden vlakbij zonder die elementen. „Vogelsoorten als de grasmus en de veldleeuwerik deden het duidelijk beter in gebieden mét die elementen.” Dat gold ook voor veel insecten, en een soort als de kamsalamander, zegt Nijssen. Het beste leek een combinatie van verschillende landschapselementen te werken. Nijssen noemt het initiatief in de Ooijpolder „een groot succes”. Het maakt overigens nog wel uit, zegt hij, hoe de elementen worden onderhouden. „Boeren hebben

de neiging om het landschap heel netjes te willen houden. Wij zeggen dan: het mag wel wat slordiger.”

Lees ook:

Haast is geboden om nieuwe massa-extinctie te voorkomen, zeggen biologen en ecologen

De Kroon herkent dat beeld. Zijn vader was boer. „Hij vertelde me altijd: een slordige boer is een slechte boer.” Het aanleggen en beheren van landschapselementen vraagt een andere *mindset*. „Maar veel boeren hebben echt wel hart voor de natuur.”

We lopen langs een akker met koolzaad. Aan de rand staat een meidoornhaag. De rode besjes zitten er hier en daar nog aan. Lexmond vertelt dat ze ook wil gaan onderzoeken hoe de landschapselementen gebruikt worden door de verschillende soorten. „Functioneren ze enkel als doortrekroute, of ook als leefgebied?”

We komen bij een poeltje met aan één kant een rietkraag. Het poeltje staat droog. Terwijl de herfst al bijna voorbij is. De Kroon schrikt ervan. „Hier heb ik een paar jaar geleden nog kamsalamanders gezien.” Die droogte is een teken van klimaatverandering, zegt hij. De Rijn en zijn verlengde, de Waal, is aan het veranderen van een rivier die deels door smeltende sneeuw wordt gevoed, in een rivier die alleen nog regenwater ontvangt. De zomers worden droger, en dan trekt de rivier water uit zijn omgeving weg. „Dat wordt een enorme, extra uitdaging.”

Een versie van dit artikel verscheen ook in [de krant van 9 december 2022](#)